

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפיק (קידושין ל.)

מערכת: 073-249-0403
m@sda.co.il

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ז

גליון
408

יש מי ששונה במשנה 'אידיהן' - שנאמר 'כי קרוב יום אידם', ויש מי ששונה 'עידיהן' - שנאמר 'יוצרי פסל כולם תוהו וחמודיהם בל יועילו ועידיהם המה'.

כל המצוות שעושים ישראל בעולם הזה - באות ומעידות להם לעולם הבא, שנאמר 'תנו עידיהם ויצדקו' - אלו ישראל, 'ישמעו ויאמרו אמת' - אלו עובדי כוכבים, שישמעו המצוות שמעידות, ויאמרו: דין הוא שראויים ישראל להצטדק.

דף ב' - ע"ב

לעתיד לבוא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה בחיקו, ואומר למי שעסק בה יבוא ויטול שכו, מיד מתקבצים ובאים הגויים בערבוביה, ואומר להם הקדוש ברוך הוא: אל תכנסו בערבוביה רק תיכנס כל אומה ואומה וסופריה!! כדי שישמעו כל אחת מה שיאמר להם.

נכנסה לפניו מלכות רומי תחילה שהיא חשובה (שטבעה יצא בכל העולם), וחשוב הרי נכנס תחילה לדין, ואומר להם הקדוש ברוך הוא: במה עסקתם? אומרים לפניו: הרבה שווקים ומרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו רק בשביל ישראל שיעסקו בתורה. ואומר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, שווקים - להושיב בהם זונות, מרחצאות - לעדן עצמכם, כסף וזהב - שלי הוא, שנאמר לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות, כלום יש בכם מגיד זאת, ואין 'זאת' אלא תורה שנאמר 'וזאת התורה אשר שם משה', מייד יוצאים בפחי נפש.

נכנסה לפניו מלכות פרס שהיא חשובה אחרי רומי, ויאמרו מה שלא הועיל לרומי לפי ששתרו לבית המקדש, ואנחנו הרי בנינו אותו, ואומר להם הקדוש ברוך הוא: במה עסקתם? אומרים לפניו: הרבה גשרים - גשרנו, הרבה כרכים - כבשנו, הרבה מלחמות - עשינו, וכולם לא עשינו רק בשביל ישראל שיעסקו בתורה, ואומר להם הקדוש ברוך הוא: כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, גשרים - ליטול מהם מכס, כרכים - לעשות בהם אנגריא, מלחמות - אני עשיתי, שנאמר 'ה' איש מלחמה כלום יש בכם מגיד זאת וכו', מיד יוצאים מלפניו בפחי נפש. וכן כל אומה ואומה יאמרו הקודמות לא הועילה לפי שעבד בישראל ואנחנו לא שיעבדנו. ולא מנו רק את רומי ופרס לפי שמלכותם נמשכת עד ביאת המשיח. משיבים האומות לפניו: ריבוננו של עולם כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קיבלנו כמו שעשית לישראל, מיד אומר להם הקדוש ברוך הוא: שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם? (המשך להלן דף ג.)

מלך וציבור שבאים לדין - מלך נכנס תחלה, שנאמר 'לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל' הטעם: א. שאין כבוד למלך שימתין מבחוץ, ב. מקדים קודם שיתרבה חרון אף מחמת פשעי הציבור.

'וארו חיוא אחרי תנינא דמיא לדוב' - אלו הפרסים שאוכלים ושותים ומסורבלים [בשר] ומגדלים שיער ואין להם מנוחה כדוב.

'וזרח משעיר למו' וגו' 'אלוה מתימן יבוא' וגו' - מלמד שהחזיר הקב"ה את התורה על כל אומה ולשון ולא קיבלו, עד שבא אצל ישראל וקיבלו.

'ויתיצבו בתחתית ההר' - מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא הר כגיגית על ישראל, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לא שם תהא קבורתכם.

'עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים' - ראה שבע מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימו, עמד והתיר להם שאם יקיימו לא יקבלו עליהם שכר אלא כמי שאינו מצווה ועושה.

עבודה זרה דף ג'. יום שב"ק פרשת שלח - כ"ה סיון תשפ"ה

דף ג' - ע"א

גם גוי שעוסק בתורה הוא ככהן גדול - שנאמר 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', לא נאמר כהנים לויים וישראלים אלא האדם.

גדול המצווה ועושה - יותר משאינו מצווה ועושה.

דבר המערכת לקראת מסכת עבודה זרה

בחודש שלישי אשר בו זכינו לקבל תורת אמת, ושמענו דברי אלוקים חיים במעמד קולות וברקים מתוך האש דברות ראשונות והם 'אנכי ה' אלהיך' ולא יהיה לך אחרים על פני' כיון שהם יסוד היסודות ועיקר היהדות, ועבודת עבודה זרה הרי היא סתירה לכל המצוות, ומי שכופר בה הרי הוא כמודה בכל התורה כולה ובכל הנביאים ובכל מה שנגזטו הנביאים מאדם הראשון עד סוף העולם וכלשון הרמב"ם ז"ל 'והוא עיקר כל המצוות כולם'

זוכים נו בימים אלו להתחיל מסכת עבודה זרה, ובכך יכנס אצלינו בלב אמונה שלימה, שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ובפרט בתקופה זאת של עקבתא דמשיחא, אשר ידוע שאמר הרה"ק מרוזין זיע"א שירד לעולם לפני ביאת המשיח רוח של מינות ואפיקרסות ונצטרך מאד להתחזק באמונתו יתברך!! 'יצדיק באמונתו יחיה'.

והנה הושע בן נון תיקן תפילת 'עלינו לשבח' בשעה שכבש את יריחו, שראה חוקות הגוים שהם משתחווים להבל ולריק, והתחיל להודות לאדון הכל שהבדילנו מהתועים, שאנחנו כורעים ומתפללים רק לפני מלך המלכים.

כן בעו לנו חז"ל בתפילת ימים נוראים וכן בסוף כל תפילה, להוסיף 'עלינו לשבח' כדי לתקוע בליבנו קודם שהולך איש לעסקיו וכל אחד לדרכו יחוד מלכות שמים ושיעביר הגילולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתו, ויכירו וידעו אותו כל יושבי תבל, ויקבלו כולם את עול מלכותו במהרה בימינו ברחמים, אמן.

מסכת עבודה זרה

פרק ראשון - לפני אידיהן

עבודה זרה דף ב'. יום ו' פרשת שלח - כ"ד סיון תשפ"ה

דף ב' - ע"א

משנה. שלשה ימים לפני אידיהם של עובדי כוכבים - אסור לשאת ולתת עמהם, להשאיל ולשאול מהם, להלוות וללוות מהם, לפרוע להם, לפרוע מהם - לרבי יהודה: נפרעים מהם מפני שמיצר הוא לו, לחכמים: אף על פי שהוא מיצר עכשיו, שמח הוא לאחר זמן.

משיבים אומות העולם לפניו: ישראל שקיבלו היכן קיימו, אומר להם הקדוש ברוך הוא אני מעיד בהם שקיימו את התורה!! אומרים לפניו כלום יש אב שמעיד על בנו, אומר להם שמים וארץ יעידו!! אומרים לפניו הם נוגעים בעדות, שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה' וגו', ועוד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית תנאי שאם ישראל יקבלו את התורה מוטב, ואם לא יחזיר לתוהו ובוהו, שנאמר 'יום השישי'. ועוד נאמר 'משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה', שבתחילה יראה ארץ שמו לא יקבלו את התורה, ומשקיבלו שקטה.

אומר להם הקדוש ברוך הוא: ממכם יבואו ויעידו שקיימו ישראל התורה כולה, **נמרוד** - יעיד באברהם אבינו שלא עבד עבודה זרה, **לבן** - יעיד ביעקב אבינו שלא נחשד על הגזל, **אשת פוטיפר** - תעיד ביוסף הצדיק שלא נחשד בעבירה, **נבוכדנצר** - יעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם, **דריש** - יעיד בדניאל שלא ביטל את התפילה, **בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני** - יעידו שקיימו ישראל כל התורה כולה, שנאמר 'יתנו עידיהם ויצדקו'.

אומרים לפניו אומות העולם: ריבוננו של עולם תנה לנו מראש ונעשנה, אומר להם הקדוש ברוך הוא, שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת - יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת - מהיכן יאכל בשבת, אלא אף על פי כן מצוה קלה שאין בה חסרון כיס יש לי, ושמה סוכה, לכו ועשו אותה, והגם שנאמר 'היום לעשותם' ולא למחר, אינו בא בטרוניא עם הבריות. מיד כל אחד עושה סוכה בראש הגג, ומקדיר עליהם חמה של תקופת תמוז {שגם לישראל היה נמשך לפעמים תקופת תמוז עד החג}, וכל אחד מבעט בסוכה ויוצא, ולא כישראל היוצא מהסוכה משום שמצטער מכל מקום אינו מבעט, מייד הקדוש ברוך הוא יושב ומשחק עליהם, שנאמר 'ושב בשמים ישחק' וגו', ואין שחוק לפניו אלא אותו היום בלבד.

דף ג' - ע"ב

לעתיד לבוא באים עובדי כוכבים ומתגיירים, ואף על פי שאין מקבלים גרים לימות המשיח, נעשים גרים גרורים ומניחים בראש ובזרוע תפילין, וציצית בבגדיהם ומזוזה בפתחיהם. כיון שרואים מלחמת גוג ומגוג שבאים על השם ועל משיח, כל אחד מנתק מצוותו והולך, והקדוש ברוך הוא יושב ומשחק, שנאמר 'ושב בשמים ישחק' וגו'. ויש אומרים: שעל זה נאמר שאין לפניו שחוק רק אותו היום בלבד. והגם שמשחק עם הלווייתן, אינו משחק על הבריות אלא באותו היום.

מעשי השם - בשעות היום: בשלושה ראשונות - יושב ועוסק בתורה. בשניות - יושב ודן את כל העולם כולו, כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה, עומד מהכסא דין ויושב על כסא רחמים. {להלן דף ד': י"א להיפך, שבראשונות דן את העולם ובשניות עוסק בתורה}, שלישיות - יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים. רביעית - יושב ומשחק עם לויתן. ומיום שחבר בית המקדש אין שחוק לפניו, וברביעית יושב ומלמד תינוקות של בית רבן תורה, ומתחילה היה מלאך מטטרון מלמד, וי"א: שהיה עושה שניהם. **מעשי השם - בשעות הלילה:** י"א: שעושה כמו ביום, וי"א: שרוכב על כרוב קל שלו וטוט ב"ח אלף עולמות, וי"א: שיושב ושומע שירה מפי חיות.

אמר רבי לוי: כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה - מאכילם לו גחלי רתמים.

אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה - מושך עליו השם חוט של חסד ביום, שנאמר 'יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירו עמי'. ויש דורשים פסוק זה: כל העוסק בתורה בעולם הזה הדומה ללילה - מושך עליו חוט של חסד בעולם הבא הדומה ליום.

אמר רב יהודה אמר שמואל: 'ותעשה אדם כדגים כרמם לא מושל בו' - נמשלו בני אדם כמו דגי הים לומר לך: א. מה דגים שבים כיון שעולים ליבשה מיד מתים - כך בני אדם כיון שפורשים מדברי תורה והמצוות מיד מתים. ב. מה דגים שבים כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים - כך בני אדם כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים. יש מפרשים: בעולם הזה משום שהכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים, ויש מפרשים: לעולם הבא כריש לקיש שאין גיהנום לעתיד לבוא, אלא מוציא הקב"ה חמה מגרתיקה ומקדיר, רשעים - גידונים בה, וצדיקים - מתרפאים בה ומתענדים בה. ג. מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו - כך בני אדם אלמלי מוראה של מלכות כל הגדול מחבירו בולע את חבירו. ולכן צריך להתפלל בשלום המלכות.

עבודה זרה דף ד'. יום א' פרשת קרח - כ"ז סיון תשפ"ה

דף ד' - ע"א

'שדי לא מצאנוהו שגיא כח' - בשעת הדין, שאם היה משגיא כח נתייבבו כולם כליה. **'גדול אדונינו ורב כח' ימינך ה' נאדרי בכח' - בשעת מלחמה.**

נאמר 'חמה אין לי,' י"א: כאן בישראל, ונאמר 'נוקם ה' ובעל חמה' - כאן בעובדי כוכבים. וי"א: אע"פ שבעל חימה אני - אין לי חימה, שכבר נשבעתי, ומי יתנני שלא נשבעתי.

אמר רבא: דרשות שדרשו בפסוק 'אך לא בעי ישלח יד אם בפידו להן שוע' א. כשהקב"ה דן את ישראל אינו דן אותם כעובדי כוכבים שנפרע בפעם אחת, אלא מעט מעט כמו מיד של תרגולת. ב. אפילו אין ישראל עושים מצוה לפני כי אם מעט כפיד של תרגולת המנקרים באשפה, אני מצרפם לחשבון גדול. ג. בשכר שמשועים לפני אני מושיע אותם.

אמר רבי אבא: 'ואנכי אפדם והמה דברו עלי כזבים' - אמר הקב"ה: אני אמרתי אפדם

במזון בעולם הזה כדי שיזכו לעולם הבא, והמה דברו עלי כזבים. וכן **אמר רב פפי בשם רבא:** 'ואני יסרתי חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע' - אמר הקב"ה: אני אמרתי אתן להם יסורים בעולם הזה כדי שיחזקו זרועותם לעולם הבא, ואלי יחשבו רע.

פירש רבי אבהו למינים הפסוק 'רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם' - משל לאדם שנושה מאוהב ומשונא, מהאוהב - הוא נפרע מעט מעט, מהשונא - הוא נפרע בבת אחת.

אמר רבי אבא בר כהנא: 'חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע' - אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם, חולין הוא מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע. וכל זה בצדיק גמור, אבל בשאינו גמור נאמר 'והכרתי ממך צדיק'. ועוד נאמר 'וממקדשי תחלו', אל תקרי 'ממקדשי' אלא 'ממקדשי', אלו בני אדם שקיימו את התורה מאל"ף ועד תי"ו, ומאחר שהיה בידם למחות ולא מיחו הם כצדיקים שאינם גמורים.

אמר רב פפא: נאמר 'קל זועם בכל יום' ואנו קיימים והוא בציבור, ונאמר 'לפני זעמו מי יעמוד' - כאן ביחיד.

דף ד' - ע"ב

שיעור זעם של הקב"ה בכל יום - רגע, שנאמר 'כי רגע באפו', וכן 'חבי כמעט רגע עד יעבור זעם'. והיא אחת מחמש ריבוא ושלוש אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה בשעה. ורבינא אמר רגע כמימריה. ואין כל בריה יכול לכווין אותו הרגע חוץ מבלעם הרשע, שנאמר 'וידוע דעת עליון', וכל אותם הימים שרצה לקלל לישראל לא כעס שלא יוכל לקלל בשעת הזעם, ולזה אמר 'מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'. **זמנה** - והוא בשלושה שעות ראשונות כאשר רכובות התרגולות מתלבן לגמרי ואין בה חוטים אדומים. ואמרו משמו של רבי מאיר שהוא בשעה שהמלכים מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחוים לשמש.

כשרכב בלעם על האתון שאלו שרי בלק מדוע אינו רוכב על סוס, והשיב שהיא באגם, מיד אמרה האתון 'הלא אנכי אתונך', אמר בלעם לטעינה בעלמא, אמרה 'אשר רכבת עלי'. אמר בלעם באקראי בעלמא, אמרה 'מעודך ועד היום הזה', ולא עוד אלא שאני עושה לך רכיבות ביום ואישות בלילה, שנאמר 'ההסכן הסכנתי', ונאמר 'ותהי לו סוכנת'.

היה מין אחד שציער לרבי יהושע בן לוי, ובדק בתרגולות בשעות הראשונות כדי לקלל אותו בשעת הזעם, ולא הצליח, ולמד מזה שאין ראוי לעשות כן, שנאמר 'ורחמיו על כל מעשיו', ועוד נאמר 'גם ענוש לצדיק לא טוב'.

בראש השנה לא יתפלל ביחידות תפילת מוסף בשלושה שעות הראשונות - משום שדן הקדוש ברוך הוא העולם ושמוא יעיין במעשיו וידחה. אבל בציבור מותר - משום שיש להם הרבה זכיות. ובתפילת שחרית מותר גם ליחיד - משום שהציבור מתפללים. וי"א: שבשלושה שעות ראשונות הקב"ה עוסק בתורה, ומשום כך צריך לזהר בהם, כי התורה נקראת 'אמת' ואין הקב"ה עושה לפניו משורת הדין, אבל בשניות הוא עוסק בדין שלא נאמר בה אמת, ועושה גם לפניו משורת הדין.

אמר רבי יהושע בן לוי:

'אשר אנכי מצוך היום לעשותם' - היום לעשות ולא למחר לעשות, היום לעשות ולא היום ליטול שכר.

כל מצוות שישראל עושים בעולם הזה באות ומעידות לעולם הבא - שנאמר 'יתנו עידיהם ויצדקו' - אלו ישראל, 'שמעו ויאמרו אמת' - אלו עובדי כוכבים.

כל המצוות שעושים ישראל בעולם הזה באות ומכות לעובדי כוכבים לעולם הבא על פניהם, שנאמר 'ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים', לא נאמר 'נגד העמים' אלא 'לעיני העמים'.

דוד המלך לא היה ראוי למעשה בת שבע, וישראל לא היו ראויים למעשה העגל - אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם חטא יחיד, הגם שאין לו חזק לזכות - אומרים לו כלך אצל יחיד. ואם חטאו ציבור הגם שהחטא מפורסם יותר משל יחיד - אומרים להם כלך אצל ציבור. ולזה נאמר על דוד 'נאום הגבר הוקם על' - שהקים עול של תשובה.

עבודה זרה דף ה'. יום ב' פרשת קרח - כ"ז סיון תשפ"ה

דף ה' - ע"א

אמר רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן: כל העושה מצוה אחת בעולם הזה - מקדמת והולכת לפניו לעולם הבא, כל העובר עבירה אחת - מלפפתו ומוליך אותו ליום דין. **לרבי אלעזר:** קשורה בו ככלב כמו שנאמר אצל יוסף הצדיק 'לשכב אצלה' - בעולם הזה, 'להיות עמה' - לעולם הבא.

לריש לקיש: צריך להחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא הם לא חטאו אנו כמי שלא באנו לעולם, שלולי חטא העגל לא היו מתים, וכל זמן שהם קיימים אין אנחנו חשובים לכלום. ופרשת יבמות ונחלות נאמרו על תנאי אם יחטאו. וסובר כשיטת רבי יוסי שלא קיבלו ישראל התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהם, ומשום שחבלו מעשיהם 'אכן כאדם תמותון'. **ולתנא קמא:** לא נתבטל מלאך המות שנגזרה גזירה, אלא שקיבלו תורה כדי שלא תהא אומה ולשון שולטת בהם. ומה שנאמר 'אכן כאדם תמותון' הוא עניות שחשוב כמת.

מין ששלח מטבע לישראל ביום אידו - לא יקחנו לעצמו שילך ויודה לעבודה זרה, וגם לא יחזיר שיהא לו איבה, רק יזרוק לבור בפניו כלאחר יד, כדי שלא יבין שהשליך מודעת.

להשאל, להלוות, לפורעם - אסור מעיקר הדין שהוא מרוויח להם, **לשאל, ללוות, לפורע**, - **לאביי**: לא נאסר רק משום גזירה אטו להשאל, וכן ללוות אטו להלוות, ולפורע מהם אטו לפורעם. **לרבא**: אסור גם באלו מעיקר הדין, לפי שהוא שמח שצריך לו הישראל והולך ומודה לעבודה זרה.

להיפרע ממנו ג' ימים לפני אידיהם - **לתנא קמא**: אין נפרעים מהגוי בשלשה ימים לפני אידיהם " שאף על פי שהוא מיצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן. **לרבי יהודה**: הולכים אחר עכשיו שהוא מיצר. ואף על פי שבחול המועד מתיר רבי יהודה לאשה לטפול בסיד ואף שהיא מצירה עכשיו שמחה היא לאחר זמן? לרב נחמן בר יצחק: הוא משום שכל מה שהתירו במועד מיצר הוא באותה שעה ושמח לאחר זמן. לרבינא: סובר רבי יהודה שהגוי מיצר בפירעון לעולם ואינו שמח לאחר זמן.

לרבי יהושע בן קרחא אין נפרעים ממנו רק במלוה בשטר, אבל מלוה על פה נפרעים ממנו מפני שהוא כמציל מידם. **'הלכה'** כמותו, אף על פי שהוא יחיד נגד רבים.

עבודה זרה דף ז'. יום ד' פרשת קרח - כ"ט סיון תשפ"ה

דף ז' - ע"א

הנותן צמר לצבע לצבוע אדם וצבע שחור, שחור וצבע אדום - **לרבי מאיר**: מחזיר לו דמי צמר בלי הצבע. **לרבי יהודה**: מחזיר לו צמר צבוע, ואם השבח יותר על היציאה הנותן לצבע את היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח. **'הלכה'** רב הונא פסק הלכה כרבי יהודה, ואע"פ שהוא מחלוקת במסכת בבא קמא וסתם במסכת בבא מציעא, ומחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם - מכל מקום אין סדר למשנה בשני מסכתות, ושמוא היא סתם ואחר כך מחלוקת. לרב יוסף אין צריך להשיענו, כי כל נזיקין מסכת אחת היא, והיא מחלוקת ואחר כך סתם. ועוד, שהיא שנויה במסכת בבא מציעא בין הלכות פסוקות.

האומר לחבירו בשבת הנראה שתעמוד עמי לערב כדי לעשות מלאכה, **לתנא קמא**: לא יאמר, **לרבי יהושע בן קרחא**: מותר, **'הלכה'** כרבי יהושע בן קרחא.

הנשאל לחכם וטימא - לא ישאל לחכם ויטהר. **הנשאל לחכם ואסר** - לא ישאל לחכם ויתיר. **היו שנים אחד מטמא ואחד מטהר**, או אחד אוסר ואחד מתיר - **לתנא קמא**: אם היה אחד מהם גדול מחבירו בחכמה ובמניין - הלך אחריו, ואם לא - הלך אחרי המחמיר. **לרבי יהושע בן קרחא**: בשל תורה - הלך אחרי המחמיר, בשל סופרים - הלך אחרי המיקל. **'הלכה'** כרבי יהושע בן קרחא.

עמי הארץ וגזלנים שחזרו בהם ורוצים שיחזיקו בתורת חבר לסמוך עליהם " **א. לרבי מאיר**: אין מקבלים אותם עולמית. **ב. לרבי יהודה**: ללשון א' - אם חזרו במטמוניות אין מקבלים אותם, בפרהסיא - מקבלים אותם. וללשון ב' - אם עשו עבירות שעד עכשיו במטמוניות - מקבלים אותם, עשו בפרהסיא - אין מקבלים אותם. **ג. לרבי שמעון ורבי יהושע בן קרחא**: בין כך ובין כך מקבלים אותם, שנאמר 'שובו בנים שובבים'. **'הלכה'** כאותו הוזה.

דף ז' - ע"ב

משנה. שלשה ימים אחרי אידיהם - **לרבי ישמעאל**: אסור לשאת ולתת עמהם **לחכמים**: אסור רק לפני אידיהם, ולאחריהם מותר. ונאמרו כמה דרכים בגמרא מה בין שיתת התנא במשנה הראשונה שהאיסור הוא רק לפני אידיהם, לחכמים במשנה השנייה: **א.** לתנא קמא שלשה ימים - הם חוץ מיום אידיהם, ולחכמים - הם ויום אידיהם. **ב.** נשא ונתן - לתנא קמא מותר ולחכמים - אסור. **ג.** לתנא קמא - אין איסור בגולה אלא יום אידם (וכך סובר שמואל), ולחכמים - גם בגולה אסור בימים שלפניהם. **ד.** לתנא קמא - אסור ג' ימים לפניהם, ולחכמים - רק ביום אחד שלפניהם, והם דברי נחום המדי. ועל דבריו אמרו חכמים 'נשתקע הדבר ולא נאמר'.

גויים שעושים יום ראשון לאיד - לרבי ישמעאל אסור לעולם לישא וליתן עמהם, משום שלשה ימים שלפניהם ושלשה לאחריהם.

מכירה לגוי סוס זכר וזקן במלחמה - **א. לנחום המדי**: מוכרים. **ב. לבן בתירא**: מתיר בסוס בין בזכר ובין בנקבה. **ג. לחכמים**: אסור בכל סוס, ועל דברי נחום המדי אמרו 'נשתקע הדבר ולא נאמר'.

ירק הנקרא 'שבת' - **א. לנחום המדי**: מתעשר בין שלקטו כשהוא עדיין ירק, בין שלקטו כשהוא זרין, ובין שהניח עד שצמחו גרעיני זרע בתוכו. **ב. לחכמים**: ישתקע הדבר ולא נאמר. **ג. לרבי אליעזר**: הגדל בגינה מתעשר ירק וזרין וזרע, אבל הגדל בשדות אינו נאכל רק זרע כעין חרדל.

שואל אדם צרכיו " בברכת 'שומע תפלה'.

שאלת צרכיו - **א. לרבי יהושע**: יתפלל אדם ואחר כך ישאל צרכיו, שלומדים ממשה רבינו שלעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל, שנאמר 'ה' אלקים

אמר ריש לקיש: מה שנאמר 'זה ספר תולדות אדם' - מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון כל דור ודורשיו, כל דור וחכמיו, כל דור ופרנסיו, וכשהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו.

אמר רבי יוסי: אין בא בן דוד עד שיכלו נשמות שבאוצר ששמו 'גוף', ששם ניתנו כל הנשמות העתידים להיוולד.

אמר רבי שמעון בן לקיש: 'ויהי ערב ויהי בקר יום הששי' - מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא תנאי במעשה בראשית, אם מקבלים ישראל את התורה - מוטב, ואם לא - אחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

ארבעה חשובים כמות: א. עני - שנאמר בדתן ואבירם 'כי מתו כל האנשים' ולא מתו אלא ירדו מנסיהם. **ב. סומא** - שנאמר 'במחשכים הושיבני כמותי עולם'. **ג. מצורע** - שנאמר במרים 'אל נא תהי כמות'. **ד. מי שאין לו בנים** - שנאמר 'הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי'.

'אם' בלשון תחנונים 'אם בחוקתי תלכו' - אין 'אם' אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר 'לו עמי שומע לי וגו', וכן 'לו הקשבת'.

דף ה' - ע"ב

'מי יתן והיה לבכם זה להם' - אמר משה לישראל כפויי טובה (שאמרו על המן 'ונפשנו קצה בלחם הקלוקל'), בני כפויי טובה (של אדם הראשון שאמר 'האשה אשר נתת עמדי'). בשעה שאמר הקב"ה 'מי יתן והיה לבכם זה להם', היה להם לומר 'תן אתה'. ולא רמז זאת לישראל רק אחרי ארבעים שנה, ומכאן למדנו שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה.

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה: אשריהם ישראל, בזמן שעוסקים בתורה ובגמילות חסדים - יצרם מסור בידם ואינם מסורים ביד יצרם, שנאמר 'אשריכם זוועי על כל מים' - אין זריעה אלא צדקה שנאמר 'זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד', ואין 'מים' אלא תורה - שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים'.

תנא דבי אליהו: 'משלחי רגל השור והחמור' - לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי.

בארבעה פרקים בשנה צריך המוכר בהמה לחבירו להודיעו אמה או בתה מכרתי לשחוט, שמסתמא שחט הראשון ביומו, וצריך להזהיר שלא ישחוט השני שלא יעבור בלאו אותו ואת בנו. ואלו הם: ערב יום טוב האחרון של חג, ערב יום טוב ראשון של פסח, ערב עצרת, וערב ראש השנה. **ולרבי יוסי הגלילי**: גם בערב יום הכיפורים בגליל.

לפני אידיהם של גויים שלשה ימים אין מוכרים להם בהמה ולא מספיק ביום אחד, מאחר שהוא עומד להקרב. ואינו צריך שלושים יום לבדיקת מומים - שלא נפסל אצל גויים רק מחוסר אבר.

מחוסר אבר אסור להקרב להבני נח - שנאמר 'ומכל החי מכל בשר שנים מכל', אמרה תורה הבא בהמה שחיים ראשי האיברים שלה. וטריפה נתמעט ממה שאמר הקב"ה לנח 'אתך' - בדומים לך, ואין לומר שהיה נח טריפה שנאמר עליו 'תמים', ואי אפשר לפרש שזה רק בדרכיו כי לא יתכן שיאמר לו שיכניס דווקא טריפה כמותו ולא שלימה.

עבודה זרה דף ו'. יום ג' פרשת קרח - כ"ח סיון תשפ"ה

דף ו' - ע"א

מפסוק 'לחיות זרע' למדנו - ציוה הקדוש ברוך הוא לנח שלא יכניס זקן או סריס שאינם בני בנים, כי הרי מהנאמר 'אתך' היינו אומרים לצוות בעלמא ולא נתמעט רק טריפה.

שלשה ימים שלפני אידיהם - הם בלי אידיהם. (דין שלשה ימים שלאחריהם, וזמני אידיהם יתבארו להלן דף ז"ח').

הסתפקו בגמרא בטעם האיסור לשאת ולתת בשלשה ימים שלפני אידיהם, האם הוא משום 'הרווחה' שיש לגוי, ויודה לעבודה זרה, ועובר הישראל על 'לא ישמע על פיך', או משום 'לפני עור', שמוכר להם בהמה להקרב? ונפקא מינה - אם יש כבר בהמה לגוי, שמשום לאו 'לפני עור' מותר למכור לו.

דף ו' - ע"ב

לא יושיט אדם כוס יין לגזיר, ואבר מן החי לבני נח - משום 'לפני עור לא תתן מכשול'. ודווקא כשעומדים בשני צידי נהר, שאם לא היה מושיט לא היה יכול לקחת בעצמו, אבל אם יכול ליטול מעצמו, אינו עובר הנותן משום לאו 'לפני עור'.

נשא ונתן בשלשה ימים האלו - **לרבי יוחנן**: אסור בהנאה, **לריש לקיש**: מותר. **נשא ונתן באיד** - לדברי הכל אסור.

לא אסרו למכור להם רק דבר המתקיים, אבל דבר שאינו מתקיים כגון ירק - מותר. ודווקא למכור להם, אבל לקנות מהם אסור - שמתוך שאינו מתקיים הרי הוא שמח במכירה.

נחמיה. כיון שהכירו בהם אויביהם אמר להם 'רוצו', והוא נשאר לפניהם, לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לוליאיות ברזל ועשו אותו ככברה.

עבודה זרה דף ט'. יום ו' פרשת קרח - א' תמוז (בדר"ח) תשפ"ה

דף ט' - ע"א

מלכות פרס מלכו בזמן הבית 34 שנים. **מלכות יון** נלחמו בהם ומלכו 180 שנים. **מלכות חשמונאים** נטלו מלכות מיונים ומלכו 103 שנים. **מלכות הורדוס** אחריהם 103 שנים. ומכאן ואילך חרב הבית, ומינים מניין השנים לחורבנו. **מלכות רומי** גמרה שלטון של מלכות יון 206 שנים בזמן הבית, והתנא שנה שמלכו 180 שנים, משום שבתחילת 26 שנים ראשונים הרי לא השתעבדו בישראל.

תנא הטועה במניין (של עשרות ואחדים) **שני חורבן הבית** - יוסיף עוד עשרים שנה לפרטים שמונה סופר בשטר שכותב לפי מלכות יון, שהרי הם מלכו 380 שנים קודם החורבן, נמצא אם מוסיף עשרים שנה שווה הפרטים, וסימנך 'זה לי עשרים שנה בביתך'. **טועה הסופר במניין השנים** - ינכה ממנין הפרטים שמונה התנא, וסימנך 'ספרא בצירא' (סופר - מנכה), 'תנא תוספאה' (תנא - מוסיף).

העולם עומד ששת אלפים שנה: אלפיים - תוהו, והם מבריא העולם עד שהגיע אברהם אבינו לשנת 52, ומאז התחילו אלפיים - שנות תורה, שנאמר 'ואת הנפש אשר עשו בחרן', ששיעבד בני אדם לתורה עד גמור ארבעת אלפים לבריאת העולם, והם 172 שנים אחרי החורבן. ואלפיים ימות המשיח, ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו מהם.

תנא שרצה למנות כמה שנים יצאו משנות ימות המשיח, וטועה במניין הפרטים - יוסיף על מנין הסופר (שהוא ממלכות יון) 48 שנים, שמלכות יון הרי עמדה 380 שנים קודם החורבן, ואלפיים התחיל 172 שנים לאחר החורבן, ויחד הם 525, נמצא שחסר 48 למניין של שש מאות. וסימנך 'ארבעים ושמונה עיר'. **ואם טועה סופר** - ינכה מ"ח שנים, וסימנך 'ספרא בצירא תנא תוספאה'.

דף ט' - ע"ב

מי שאינו יודע באיזה שנה בשבוע למניין שנת השמיטה - יוסיף שנה על מניין השנים מחורבן הבית, שהרי החורבן היה בשנה שלאחר שמיטה, והמניין התחיל משנה לאחריה (שרוב שנת החורבן היה בפני הבית, שחרב בתשעה באב), ויחשוב כל מאה שנים לשני יובלות, ואת הפרטים לשבועות של שבע שנים, וינכה שני שנים מכל מאה, כרבי יהודה ששנת יובל עולה לכאן ולכאן - וסימנך 'כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ'.

אם יאמר לך אדם קח שדה שזה אלף דינרים בדינר אחד - לרבי חנינא: אל תיקח אחרי 400 שנה לחורבן הבית שהיא קץ הגאולה, ותקבץ להר הקודש לנחלת אבותיך. **בביריתא:** שנו כך למניין שנות בריאת העולם אחר 4231 לבריאת העולם, והם הוסיפו 3 שנים אחרי מנינו של רבי חנינא.

חודש סיון
בסיכומי דף היומי - 'מחודדים'
לעילוי נשמת זקנינו ראש משפחתנו
שמו מפארים
הרה"ח **רבי דוד אליהו גרינוואלד** זצ"ל
בן **רבי יוסף חיים** הי"ד
נלב"ע כ"ב סיון תשע"ה
ת' נ' צ' ב' ה'
הונצח על ידי אימנו היקרה תליט"א

אתה החלות להראות את עבדך' וגו', ולאחר מכן נאמר 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה'. **ב. לרבי אליעזר:** שואל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל, ואין לומדים ממושה רבינו - שגדולת מעשיו וחכמתו רבה, ונאה לו להעדיף בשבחו של מלך מלכי המלכים. **ג. לחכמים:** שואל את צרכיו בשומע תפילה.

עבודה זרה דף ח'. יום ה' פרשת קרח - ל' סיון (אדר"ח) תשפ"ה

דף ח' - ע"א

אף שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה - אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה, אומר. כגון אם יש לו חולה בתוך ביתו - אומר בברכת חולים, ואם צריך לפרנסה - אומר בברכת השנים. ואם בא לומר אחר תפילה - אומר אפילו כסדר יום הכיפורים.

משנה. ואלו אידיהם של עובדי כוכבים: א. קלנדא - והוא שמונה ימים רצופים של איד לאחר תקופה. ב. סטרנורא - שמונה ימים של איד קודם התקופה. ג. קרטיסים - יום שתפסה בו רומי מלכות (ראה ע"ב). ד. יום גנוסיא של מלכיהם (מבואר להלן דף י'). ה. יום הולדת המלך. ו. יום המיתה - **לרבי מאיר:** בכל אופן, **לחכמים:** רק אם יש בה שריפה של כלי תשמישו.

יום תגלחת זקן ובלורית, ויום שעלה בו מהים, ויום שיצא מבית האסורים, ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו - אינו אסור רק אותו היום ואותו האיש בלבד, אבל לפניו ולאחרי - מותר. וכן עם אנשים אחרים מותר גם אם הם משועבדים לו.

אדם הראשון:

ראה קודם תקופת טבת שהיום מתמעט {וגם לסובר שנברא העולם בניסן, עדיין לא ראה ימים קטנים כל כך} / ישב בתענית שמונה ימים קודם תקופה שמה בגלל החטא, חוזר העולם לתוהו ובוהו וזו מיתה שנקנסה עליו / משראה לאחר תקופה שהיום מאריך והולך / אמר מנהג העולם הוא, ועשה שמונה ימים טובים / לשנה האחרת עשה לשניהם ימים טובים / הוא קבעם לשם שמים והגויים קבעו לשם עבודה זרה.

ביום שנברא, כיון ששקעה עליו חמה ישב בתענית ובכה כל הלילה / שמה בגלל החטא העולם חוזר לתוהו ובוהו וזו מיתה שנקנסה עליו / וחוה בוכה כנגדו / כיון שעלה עמוד השחר אמר מנהג העולם הוא / עמד והקריב שור שקרניו קודמים לפרסותיו, שנברא בקומתו / והיתה לו קרן אחת במצחו, שנאמר 'מקור' (בלי י').

רומי שעשתה קלנדא - לרבי יהושע בן לוי: כל העיירות הסמוכות לה ומשתעבדות לה אסורות, שהם קונים ומביאים לבני רומי להקריב, **לרבי יוחנן:** אין האיסור רק לעובדיה.

סטרנליא, וקרטיסים, ויום גנוסיא של מלכיהם, ויום שהומלך בו מלך, לפניו - אסור, לאחריו - מותר.

דף ח' - ע"ב

עובד כוכבים שעשה משתה לבנו וזימן היהודים שבעיר - אף על פי שאוכלים ושותים משלהם, ושמש שלהם עומד לפניהם, מעלה עליהם הכתוב כאילו אכלו מזבחית מתים, שנאמר 'וקרא לך ואכלת מזבח' - משעת קריאה.

כל שלושים יום לאחר המשתה בין אם אמר לו הגוי שעושה את הסעודה מחמת ההילולא, בין אם לא אמר לו - אסור. מכאן ואילך - אם אמר לו מחמת ההילולא אסור, ואם לא אמר לו - מותר. וכל זה עד י"ב חודש, אבל לאחר י"ב חודש - מותר. ואם אדם חשוב הוא שהגוי שמח בו מאד - אסור. וקודם המשתה - אסור משעה שמטילים שעורים בעריבות.

מלכות רומי:

שתי תפיסות תפסה רומי מלכות - אחת בימי קלפטרא המלכה, ואחת שתפסה בימי יוונים, שעשו עמהם ל"ב קרבות ולא הצליחו, עד ששיתפו את ישראל והתנו עמהם שאם מרומי יהיו המלכים אזי מישראל המושלים, ואם מרומי יהא המושלים אזי יהיו מישראל מלכים, ושלחו ליוונים בדין, מרגלית ואבן טובה איזו מהם יעשה בסיס לחבירו?, שלחו להם מרגלית לאבן טובה!! אבן טובה ונופך?, אבן טובה לנופך!! נופך וספר תורה?, נופך לספר תורה!! שלחו להם אם כן יש אצלנו ספר תורה וגברו עליהם. ועשרים ושש שנים עמדו רומי בנאמנות עם ישראל, שדרשו הפסוק 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך', מכאן ואילך דרשו הפסוק 'עבר נא אדוני לפני עבדך' והשתעבדו בהם.

מאה ושמונים שנה - קודם שנחרב הבית פשטה מלכות רומי הרשעה על ישראל. שמונים שנה לפני שנחרב הבית - גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית. ארבעים שנה לפני שנחרב הבית גלתה סנהדרין וישבה בחנות ולא דנו דיני נפשות. שנתרבו הרוצחים ואמרו מוטב נגלה שלא יתחייבו, שנאמר 'ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא' מלמד שהמקום גורם.

אלמלי רבי יהודה בן בבא בטלו דיני קנסות מישראל - שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה על ישראל שהסומך והנסמך יהרג, ועיר שסומכים בה תיחרב, ותחומים שסומכים בהם יעקרו. הלך וישב בין אושא לשפרעם וסמך חמשה זקנים, רבי מאיר, רבי יהודה, רבי שמעון, רבי יוסי, ורבי אלעזר בן שמעון. ויש אומרים: גם רבי